

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

17 martie 2015*

„Trimitere preliminară — Politica socială — Directiva 2008/104/CE — Munca prin agent de muncă temporară — Articolul 4 alineatul (1) — Interdicții sau restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari — Justificări — Motive de interes general — Obligația de revizuire — Domeniu de aplicare”

În cauza C-533/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de työtuomioistuin (Finlanda), prin decizia din 4 octombrie 2013, primită de Curte la 9 octombrie 2013, în procedura

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry

împotriva

Öljytuote ry,

Shell Aviation Finland Oy,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta și domnii M. Ilešič, L. Bay Larsen, A. Ó Caoimh (raportor), C. Vajda și S. Rodin, președinți de cameră, și domnii E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits, C. G. Fernlund, J. L. da Cruz Vilaça și F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: domnul I. Illessy, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 septembrie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry, de A. Viljander și de J. Hellsten, asianajajat;
- pentru Öljytuote ry și Shell Aviation Finland Oy, de A. Kriikkula și de M. Kärkkäinen, asianajajat;
- pentru guvernul finlandez, de J. Heliskoski, în calitate de agent;
- pentru guvernul german, de T. Henze și de J. Möller, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: finlandeza.

- pentru guvernul francez, de D. Colas și de R. Coesme, în calitate de agenți;
- pentru guvernul maghiar, de K. Szíjjártó și de M. Fehér, în calitate de agenți;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru guvernul suedez, de A. Falk și de C. Hagerman, în calitate de agenți;
- pentru guvernul norvegian, de I. Thue și de D. Tønseth, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de J. Enegren și de I. Koskinen, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 noiembrie 2014,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind munca prin agent de muncă temporară (JO L 327, p. 9, Ediție specială, 05/vol. 4, p. 280).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT ry (denumit în continuare „AKT”), un sindicat al salariaților, pe de o parte, și Öljytuote ry, o asociație patronală, și Shell Aviation Finland Oy (denumită în continuare „SAF”), o întreprindere membră a acestei asociații, pe de altă parte, în legătură cu lucrătorii temporari angajați de aceasta din urmă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 În capitolul I din Directiva 2008/104, intitulat „Dispoziții generale”, articolul 4 din această directivă, intitulat la rândul său „Revizuirea restricțiilor și a interdicțiilor”, prevede:

„(1) Interdicțiile și restricțiile privind utilizarea muncii temporare se justifică numai pe motive de interes general privind, în special, protecția lucrătorilor temporari, cerințele privind siguranța și sănătatea la locul de muncă sau necesitatea de a asigura funcționarea corespunzătoare a pieței muncii și prevenirea abuzurilor.

(2) Până la 5 decembrie 2011, statele membre, după consultarea partenerilor sociali, în conformitate cu legislația națională, cu practicile și convențiile colective, revizuiesc orice restricție sau interdicție privind utilizarea muncii temporare, pentru a verifica dacă acestea sunt justificate de motivele menționate la alineatul (1).

(3) În cazul în care aceste restricții sau interdicții sunt prevăzute în convenții colective, revizuirea menționată la alineatul (2) poate fi efectuată de partenerii sociali care au negociat convențiile respective.

(4) Alineatele (1), (2) și (3) nu aduc atingere cerințelor interne cu privire la înregistrarea, acordarea de licențe, certificarea, garanțiile financiare sau monitorizarea agenților de muncă temporară.

(5) Până la 5 decembrie 2011, statele membre informează Comisia cu privire la rezultatele revizuirii menționate la alineatele (2) și (3).”

- 4 În temeiul articolului 11 alineatul (1) din directiva menționată, statele membre trebuiau să adopte și să publice actele cu putere de lege și actele administrative necesare conformării cu aceasta până la 5 decembrie 2011 sau să se asigure că partenerii sociali introduc dispozițiile necesare printr-un acord.

Dreptul finlandez

- 5 Transpunerea Directivei 2008/104 în dreptul intern a fost realizată prin adoptarea unei legi de modificare a Legii privind contractul de muncă [Työsopimuslaki (55/2001)] și a Legii privind lucrătorii detașați [Lähetystä työntekijöistä annettu laki (1146/1999)].
- 6 Reiese din elementele furnizate Curții că legislația națională nu cuprinde nicio dispoziție privind interdicțiile sau restricțiile în materia muncii temporare cum sunt cele vizate la articolul 4 alineatul (1) din această directivă. Expunerea de motive a proiectului de lege, înaintat de guvernul parlamentului, privind modificarea legilor menționate precizează în această privință că „Directiva [2008/104] prevede că statele membre procedează la o revizuire a interdicțiilor și a restricțiilor privind munca temporară. Este vorba despre o cerință administrativă punctuală, care obligă statele membre să revizuiască toate restricțiile și interdicțiile privind munca temporară și să informeze Comisia cu privire la rezultate înainte de expirarea termenului de transpunere a [acestei] directive. [...] Obligația de revizuire vizată la articolul 4 din directiva [menționată] nu impune statelor membre să modifice legislația, chiar dacă nu se poate justifica vreo restricție sau interdicție aferentă muncii temporare prin motivele menționate la articolul 4 alineatul (1)”.
- 7 După ce a efectuat revizuirea impusă prin dispoziția respectivă, guvernul finlandez a comunicat Comisiei, la 29 noiembrie 2011, rezultatele acesteia.
- 8 Convenția generală încheiată la 4 iunie 1997 între Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto (TT, Federația centrală a industriei și a vieții economice), devenită Elinkeinoelämän keskusliitto (EK, Federația centrală a vieții economice), și Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö (SAK, Organizația centrală a asociațiilor profesionale din Finlanda) definește, printre altele, condițiile în care poate fi utilizată forța de muncă externă.
- 9 Potrivit clauzei 8.3 din convenția menționată:

„Întreprinderile trebuie să limiteze utilizarea lucrătorilor temporari la perioadele cu volum excesiv de activitate sau la realizarea altor sarcini, limitate în timp sau prin natura lor, care nu pot fi încredințate lucrătorilor proprii din motive de urgență, de durată limitată, de cunoștințe profesionale sau de utilizare a unor instrumente specializate ori din alte motive similare.

Închirierea forței de muncă este indezirabilă în cazul în care lucrătorii temporari, angajați de întreprinderi care au recurs la mână de lucru externă, își desfășoară pe o perioadă mai lungă activitatea în cadrul activității normale a unei întreprinderi alături de lucrătorii care fac parte din personalul de bază al acesteia, sub aceeași conducere.

[...]”

- 10 Articolul 29 alineatul 1 din Convenția colectivă de muncă din sectorul autocisternelor pentru carburanți și al produselor petroliere (denumită în continuare „convenția colectivă aplicabilă”), la care Öljytuote ry și AKT sunt părți semnatare, cuprinde o dispoziție al cărei conținut este analog celui al clauzei 8.3 menționate.

- 11 În temeiul articolului 7 din Legea privind convențiile colective de muncă [työehtosopimuslaki (436/1946)], încălcarea de către o întreprindere care utilizează lucrători temporari a unei convenții colective de muncă poate determina obligarea la plata unei sancțiuni pecuniare în cuantum maxim de 29 500 de euro.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 12 SAF este o întreprindere care livrează carburant mai multor aeroporturi situate în Finlanda. Angajații săi au ca atribuții alimentarea rezervorului avioanelor, precum și efectuarea unui control al calității și alte sarcini de asistență pentru avioanele din aceste aeroporturi.
- 13 În baza unui contract încheiat în cursul anului 2010 cu agentul de muncă temporară Ametro Oy, SAF avea obligația de a utiliza lucrători temporari angajați de aceasta din urmă pentru a-i înlocui pe lucrătorii săi aflați în concediu medical sau pentru a face față volumului excesiv de activitate. Anterior anului 2010, SAF utilizase personalul unui alt agent de muncă temporară pentru îndeplinirea acestor sarcini.
- 14 Prin acțiunea formulată la työtuomioistuim (instanța pentru litigii de muncă), AKT solicită obligarea Öljytuote ry și a SAF la plata sancțiunii pecuniare prevăzute la articolul 7 din Legea privind convențiile colective de muncă, pentru motivul încălcării articolului 29 alineatul 1 din convenția colectivă aplicabilă. AKT susține că, din anul 2008, SAF utilizează permanent și fără întrerupere forță de muncă temporară pentru îndeplinirea unor sarcini totalmente identice cu cele îndeplinite de lucrătorii proprii, ceea ce ar constitui o utilizare indezirabilă de forță de muncă temporară în sensul acestei dispoziții. Lucrătorii temporari ar fi astfel afectați activităților normale ale întreprinderii alături de lucrătorii care fac parte din personalul de bază al acesteia și plasați sub aceeași conducere, deși nu ar avea cunoștințe profesionale speciale. În plus, acești lucrători temporari ar reprezenta un volum considerabil în termeni de ani de muncă pe lucrător.
- 15 Pârâtele din litigiul principal apreciază, în schimb, că utilizarea de lucrători temporari este justificată de motive legitime, din moment ce prin aceasta se urmărește, în esență, să se asigure înlocuirea lucrătorilor în perioadele de concediu anual și de concediu medical. Ele arată de asemenea că articolul 29 alineatul 1 din convenția colectivă aplicabilă nu este conform cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104. Astfel, această dispoziție convențională nu ar privi nici protecția lucrătorilor temporari, nici necesitățile acestora privind siguranța și sănătatea la locul de muncă. Ea nu ar garanta nici funcționarea fluidă a pieței muncii și nu ar preveni practicile abuzive. Pe de altă parte, această dispoziție ar cuprinde interdicții și restricții care îi privează pe angajatori de posibilitatea de a alege cele mai bune forme de recrutare în vederea desfășurării activităților lor și ar limita posibilitatea agenților de muncă temporară de a-și propune serviciile întreprinderilor. Chiar dacă această directivă nu prevede expres, instanțele naționale ar trebui să înlăture aplicarea interdicțiilor și restricțiilor în materie de muncă temporară care contravin obiectivelor directivei menționate.
- 16 Työtuomioistuim dorește ca, înainte de a se pronunța asupra litigiului pendinte în fața sa, să fie precizat de Curte domeniul de aplicare al obligației enunțate la articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104.
- 17 În această privință, instanța de trimitere apreciază că nu se poate exclude, desigur, că această dispoziție, coroborată cu obligația de revizuire vizată la celelalte alineate ale aceluiași articol, se limitează să impună o simplă obligație procedurală de unică revizuire. Cu toate acestea, ar reieși mai degrabă din modul de redactare a dispoziției în cauză că ea se opune interdicțiilor și restricțiilor în materie de muncă temporară, cu excepția cazului în care acestea sunt justificate de motivele de interes general pe care le menționează. În calitate de dispoziție autonomă, articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104 ar impune, prin urmare, statelor membre să se asigure că sistemele lor juridice nu cuprind asemenea interdicții sau restricții.

- 18 Potrivit instanței menționate, realizarea obiectivului enunțat la articolul 2 din această directivă, constând în recunoașterea agenților de muncă temporară în calitate de angajatori, ținând seama în același timp de necesitatea de a stabili un cadru corespunzător pentru utilizarea muncii temporare în vederea contribuției în mod efectiv la crearea de locuri de muncă și la dezvoltarea unor forme de muncă flexibile, ar putea rămâne literă moartă dacă articolul 4 alineatul (1) din directiva menționată nu ar avea acest conținut. În plus, Directiva 2008/104, în conformitate cu considerentul (22), ar trebui interpretată în coroborare cu articolele 49 TFUE și 56 TFUE, referitoare la libertatea de stabilire și la libera prestare a serviciilor. Or, restricțiile prevăzute la articolul 29 alineatul 1 din convenția colectivă aplicabilă, care privesc punerea la dispoziție de lucrători temporari atât de către o întreprindere stabilită în Finlanda, cât și de către o întreprindere stabilită într-un alt stat membru, ar părea contrare acestor dispoziții.
- 19 Dacă s-ar reține această din urmă interpretare, ar fi necesar să se verifice dacă articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104 se opune normei de drept național menționate și, în caz afirmativ, să se examineze în ce măsură, în lipsa oricărei măsuri de drept intern de transpunere a acestei dispoziții a directivei menționate, un particular ar putea invoca împotriva unui alt particular incompatibilitatea normei respective de drept național cu dispoziția în cauză.
- 20 În aceste condiții, *työtuomioistuin* a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104 trebuie interpretat în sensul că impune autorităților naționale, inclusiv instanțelor, obligația de a se asigura în permanență, prin mijloacele aflate la dispoziția lor, că nu sunt în vigoare sau nu se aplică dispoziții naționale sau prevederi din convențiile colective de muncă care sunt contrare normelor din directiva menționată?
- 2) Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104 trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale potrivit căreia utilizarea lucrătorilor temporari este autorizată numai în cazuri menționate în mod special, precum compensarea perioadelor cu volum excesiv de activitate sau în cazul activităților care nu pot fi desfășurate de lucrătorii proprii ai unei întreprinderi? Utilizarea pe termen lung a lucrătorilor temporari alături de lucrătorii proprii ai unei întreprinderi în cadrul sarcinilor obișnuite ale întreprinderii poate fi considerată utilizare nelegală a forței de muncă temporare?
- 3) În cazul în care se constată că reglementarea națională este contrară Directivei 2008/104, care sunt mijloacele aflate la dispoziția instanței pentru a se atinge obiectivele directivei [menționate], dacă este vorba despre o convenție colectivă de muncă care trebuie să fie respectată de particulari?”

Cu privire la întrebările preliminare

- 21 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104 trebuie interpretat în sensul că impune autorităților din statele membre, inclusiv instanțelor naționale, obligația de a înlătura de la aplicare orice dispoziție de drept național care cuprinde interdicții sau restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari care nu sunt justificate de motive de interes general în sensul articolului 4 alineatul (1) menționat.
- 22 Potrivit părătelor din litigiul principal și guvernului maghiar, reiese din modul de redactare a articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104, în special din expresia „se justifică numai”, că această dispoziție prohibește interdicțiile sau restricțiile privind utilizarea lucrătorilor temporari, cu excepția cazului în

care sunt justificate de motive de interes general, creând astfel în mod clar, în beneficiul acestor lucrători, a agenților de muncă temporară și a întreprinderilor utilizatoare, drepturi care pot fi invocate direct în fața autorităților și a instanțelor naționale.

- 23 Trebuie să se arate că reiese, desigur, din modul de redactare a acestei dispoziții că reglementările naționale care cuprind interdicții sau restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari trebuie să fie justificate de motive de interes general privind în special protecția lucrătorilor temporari, cerințele privind siguranța și sănătatea la locul de muncă sau necesitatea de a asigura funcționarea corespunzătoare a pieței muncii și prevenirea abuzurilor.
- 24 Cu toate acestea, pentru a se determina domeniul de aplicare exact al articolului 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104, trebuie să se procedeze la o lectură globală a acestui articol, ținând seama de contextul în care se înscrie.
- 25 Or, în această privință este necesar să se observe că articolul respectiv, intitulat „Revizuirea restricțiilor și a interdicțiilor”, figurează în capitolul privind dispozițiile generale din Directiva 2008/104.
- 26 Astfel, pe de o parte, alineatele (2) și (3) ale articolului 4 din Directiva 2008/104 prevăd că statele membre, după consultarea partenerilor sociali, sau aceștia din urmă, în cazul în care restricțiile sau interdicțiile privind utilizarea lucrătorilor temporari sunt prevăzute în convenții colective pe care ei le-au negociat, trebuie să procedeze, până la 5 decembrie 2011, la revizuirea acestor restricții sau interdicții „pentru a verifica dacă acestea sunt justificate de motivele menționate la alineatul (1)”.
- 27 Pe de altă parte, statele membre erau obligate, în temeiul alineatului (5) al articolului 4, să informeze Comisia, până la aceeași dată, cu privire la rezultatele acestei revizui.
- 28 Reiese astfel de aici că alineatul (1) al articolului 4 menționat coroborat cu celelalte alineate ale aceluiași articol se adresează numai autorităților competente din statele membre, impunându-le acestora obligația de a-și revizui reglementarea națională pentru a se asigura că interdicțiile sau restricțiile privind utilizarea lucrătorilor temporari rămân justificate de motive de interes general, precum și obligația de a informa Comisia cu privire la rezultatele acestei revizui. Astfel de obligații nu pot fi asigurate de instanțele naționale.
- 29 În funcție de rezultatele acestei revizui, care trebuia finalizată până la o dată care corespunde cu cea a expirării termenului de transpunere a Directivei 2008/104 prevăzut la articolul 11 alineatul (1) din aceasta, statele membre, fiind ținute să se conformeze pe deplin obligațiilor care le incumbă în temeiul articolului 4 alineatul (1) din această directivă, au putut ajunge la concluzia că trebuie să își modifice reglementarea națională privind munca temporară.
- 30 Totuși, nu este mai puțin adevărat că aceste state membre sunt libere, în acest scop, fie să suprimă interdicțiile sau restricțiile care nu ar putea fi justificate în temeiul acestei dispoziții, fie, eventual, să le adapteze pentru a putea fi justificate în temeiul dispoziției menționate.
- 31 Rezultă că, analizat în contextul său, articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104 trebuie înțeles în sensul că delimitează cadrul în care trebuie să se deruleze activitatea de reglementare a statelor membre în materie de interdicții sau de restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari, iar nu în sensul că impune adoptarea unei reglementări anume în materie.
- 32 Trebuie, așadar, să se răspundă la prima întrebare că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104 trebuie interpretat în sensul că:
- se adresează numai autorităților competente din statele membre, impunându-le o obligație de revizuire pentru a se asigura caracterul justificat al eventualelor interdicții și restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari și, în consecință, că

— nu impune instanțelor naționale obligația de a lăsa neaplicată orice dispoziție de drept național care cuprinde interdicții sau restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari care nu sunt justificate de motive de interes general în sensul aceluiași articol 4 alineatul (1).

33 În aceste condiții, nu este necesar să se răspundă la a doua și la a treia întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

34 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2008/104/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind munca prin agent de muncă temporară trebuie interpretat în sensul că:

- **se adresează numai autorităților competente din statele membre, impunându-le o obligație de revizuire pentru a se asigura caracterul justificat al eventualelor interdicții și restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari și, în consecință, că**
- **nu impune instanțelor naționale obligația de a lăsa neaplicată orice dispoziție de drept național care cuprinde interdicții sau restricții privind utilizarea lucrătorilor temporari care nu sunt justificate de motive de interes general în sensul aceluiași articol 4 alineatul (1).**

Semnături